

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 322-12-1/2018/4
Ljubljana, 13. 6. 2018

Državni svet Republike Slovenije je na 8. seji 13. 6. 2018, na podlagi 29. in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) in na podlagi posveta z naslovom *Upravljanje z velikimi zvermi v prihodnje* sprejel naslednji

S K L E P

Državni svet in Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije sta 18. aprila 2018 organizirala posvet z naslovom *Upravljanje z velikimi zvermi v prihodnje*.

Glede na zaznane okoliščine, da je število velikih zveri in divjadi danes na slovenskem prostoru bistveno večje kot v preteklosti in da kmetom, ki bivajo na območjih prisotnosti velikih zveri, nastaja precejšnja škoda, je bil organiziran posvet, katerega namen je bil, da pristojni deležniki predstavijo svoj pogled na razmere ter predlagajo rešitve.

Posvet sta povezovala državna svetnika Cvetko Zupančič in Branko Tomažič. Udeležence posveta je na začetku pozdravil predsednik Državnega sveta Alojz Kovšca.

V uvodnem delu posveta so s svojimi uvodnimi prispevki sodelovali Andrej Andoljšek s Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije, Rok Černe z Zavoda za gozdove Slovenije, mag. Marjan Podgoršek, državni sekretar na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Jana Marin z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Tanja Bolte z Ministrstva za okolje in prostor, Stane Bergant z Zveze lastnikov gozdov Slovenije, dr. Boštjan Pokorny z Lovske zveze Slovenije ter Florjan Peternej s Sindikata kmetov Slovenije.

V razpravi so sodelovali predstavniki kmetijskih in nevladnih organizacij ter številni kmetje.

* * *

Številčnost velikih zveri (medveda in volka) se je v obdobju samostojne Slovenije zelo povečala, saj so se razširile tudi na območja, kjer jih pred tem ni bilo. Pojavil se je še šakal, ki poleg medveda in volka rejcem na določenih območjih že povzroča težave. Večanje številčnosti populacij in širitev v prostoru povzroča vse več konfliktov v okolju, predvsem kmetovalcem, rejcem živine, čebelarjem, itd. Na območjih pojavljanja je prisoten strah in nelagodje tudi pri ostalih prebivalcih, veliko je konfliktnih situacij. Takšni trendi niso več vzdržni in ne prispevajo k strpnemu

sobivanju. S posvetom se je želelo soočiti različne poglede na probleme z divjimi zvermi in oblikovati smernice za upravljanje z njimi v prihodnje.

Vsi prisotni so se strinjali, da je treba poiskati rešitve, ki bodo omogočale tako opravljanje dejavnosti na območjih pojavljanja kot tudi ohranjanje populacij vseh divjih živali.

Škode po zvereh v kmetijstvu so bile še pred dvema desetletjema vzdržne, zdaj pa so te že v takem obsegu, da povzročajo nepopravljivo gospodarsko škodo ter ponekod celo opuščanje kmetijske dejavnosti. Posebej pereč je ta problem v okoljih, kjer je poseljenost prebivalstva že zdaj precej nizka, življenjske razmere pa manj ugodne. Razmere so ponekod že takšne, da onemogočajo strpno sobivanje.

Da se je število velikih divjih zveri v Sloveniji v zadnjih desetih letih zelo povišalo, skozi monitoringe opažajo tako kmetje kot strokovnjaki.

Predstavniki Zavoda za gozdove Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZGS) je predstavil najnovejše podatke rasti števila medveda, šteto na podlagi molekularne genetike in v času jeseni. Konec 2007 je bilo v Sloveniji okoli 430 medvedov in konec 2015 okoli 600 medvedov. V okviru projekta Din Alp Bear je bilo ugotovljeno, da zdaj v Sloveniji živi najmanj 750 medvedov (skupaj z letnim prirastkom kar okrog 900).

Populacija medveda je po podatkih Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu: MKGP) stabilna, v naraščanju in genetsko dovolj raznovrstna, kar ugotavlja tudi Ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljnjem besedilu: MOP). Populacija medveda se je v zadnjih letih po podatkih MKGP povečala za 33 %, zato je njihovo stališče, da je odvzem medveda iz narave znatno pod prirastom in da bo treba odvzem povečati.

Po podatkih ZGS in MOP je populacija volka stabilna in v rahlem porastu, zato je tudi po mnenju Lovske zveze Slovenije (v nadaljnjem besedilu: LZS) treba čim prej sprejeti odločitev, do katere številke in na katerih območjih je njegova prisotnost sprejemljiva ter začeti na podlagi strokovnih kriterijev s stalnim poseganjem v njegovo populacijo, kar na podlagi trenutnih pravil in po odločitvi pristojnega sodišča ni možno.

Populacija risa je po mnenju MOP ogrožena zaradi parjenja v sorodstvu, zato v tem primeru poteka projekt LIFE za doselitev risov.

Šakal ni svetovno ogrožena vrsta, v Sloveniji pa je zavarovana vrsta. Če so utemeljeni razlogi, je možno izjemoma posegati v njegovo populacijo. V Sloveniji poteka CRP glede stanja šakala v Sloveniji, ki bo zaključen jeseni in na podlagi rezultatov bodo sprejete nadaljnje odločitve.

Zveri in divjad so v kmetijstvu v preteklosti povzročale vzdržno škodo, je pa škoda vedno pogostejša in večja. Poleg težav, ki jih imajo kmetje z jelenjadjo, se zdaj soočajo še s težavami, povezanimi z zvermi. Slednje povzročajo škodo tako rejcem kot tudi pridelovalcem sadja in zelenjave, čebelarjem. Predvsem napadajo drobnico, ko te zmanjka, začnejo napadati tudi govedo in konje. Ko plenijo mlade in neizkušene zveri, se trpljenje domačih živali poveča. Napadene živali so v stresu in

posledično se zmanjšuje njihova laktacija in reprodukcija, kar pa je škoda, ki se rejcem ne prizna. Ko zveri začnejo napadati večje živali (govedo, konje), imajo kmetje še toliko večjo škodo. Kar je najprej neposredna škoda zaradi izgube živali, je posredno škoda toliko večja, saj se rejcem ne prizna časa, ki so ga namenili plemenitenju živali, ukvarjanju z njo (vzgoja do primerne starosti in velikosti), prav tako pa ni upoštevano dejstvo zmanjšanja prireje zaradi stresa prestrašenih živalih.

Poleg tega je predvsem medved pričel povzročati večjo škodo na sadnem drevju in na njivah, čebelnjakih in balah.

MOP in MKGP vlagata sredstva v ukrepe preprečevanja nastanka škod, MOP oziroma Agencija Republike Slovenije za okolje (v nadaljnjem besedilu: ARSO) pa je zadolžena za povračilo škod zaradi zveri.

Na MKGP se zavzemajo za ohranjanje stanja zveri, vendar je primarna dejavnost MKGP pridelava hrane. Zaradi iskanja ravnovesja med navedenima so na MKGP v okviru Programa razvoja podeželja pripravili nekatere ukrepe za omilitev škod. Eden izmed njih je Ukrepi M10 »Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila«. Gre za prostovoljni ukrep za obdobje 5 let, v okviru katerega se izvajajo različne operacije. Namen operacije »Reja domačih živali na področju pojavljanja velikih zveri« je zagotavljati sobivanje velikih zveri in domačih živali, ohranjanje ugodnega stanja populacij velikih zveri (rjavega medveda in volka) ter ohranjanje travniških habitatov, tipov in vrst na območjih Natura 2000. Operacija vključuje tri zahteve: a) varovanje črede z visokimi premičnimi varovalnimi elektroograjami in elektromrežami (ograja iz visokih elektromrež, višine vsaj 160 cm in pod električno napetostjo najmanj 5 kV ves dan, podnevi in ponoči, tudi ko živali niso v ograji; lahko se uporabljajo tudi staje oz. stalne ograde iz betonskega železa višine vsaj 160 cm, ki onemogočajo fizični dostop velikih zveri do živali; zjutraj je treba živali spustiti iz nočne ograje, zvečer pa jih ponovno zbrati na pašniku in zapreti v ogrado, površine morajo biti pasene, ograjo iz varovalnih elektromrež pa je treba premestiti vsakokrat, ko sta travna ruša in zemljišče pogažena); b) varovanje črede ob prisotnosti pastirja (neposredno varovanje črede pred napadi velikih zveri ob prisotnosti pastirja, površine morajo biti pasene, živali se čez noč zaprejo v hlev) in c) varovanje črede s pastirskimi psi (neposredno varovanje črede pred napadi velikih zveri z najmanj tremi pastirskimi psi, ki ne potrebujejo prisotnosti pastirja, cepljeni morajo biti proti steklini, stalno morajo biti prisotni v bližini črede ter mora jim biti omogočeno prosto gibanje brez priveza).

Podukrep M4.1 »Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva« je namenjen naložbam v ureditev pašnikov in obor za rejo domačih živali in gojene divjadi, v kar sodi npr. nakup in postavitve elektroograje na ravnini ali v hribu, izgradnja obore za gojeno divjad, ureditev krmišča, zavetišča za živali na pašniku oz. v obori in podobno. Ukrepi, ki prispeva k problematiki, je tudi ukrep M16 »Sodelovanje«, v okviru katerega sta objavljena dva javna razpisa za EIP projekte in pilotne projekte.

MOP, ki je pristojen za upravljanje z zvermi, zagotavlja denarna sredstva za preventivne ukrepe, torej za ukrepe, da škoda ne nastane ali da je čim manjša, zagotavlja pa sredstva tudi za LIFE projekte in monitoring, katerih rezultati so ključnega pomena za pripravo strateških dokumentov politike upravljanja z zvermi v prihodnje. V okviru projekta LIFE Din Alp Bear potekajo tudi delavnice za pripravo

strateških dokumentov za upravljanje z rjavim medvedom. Za volka se pripravljajo obnove strategije, predviden pa je tudi predlog projekta za risa.

V okviru ZGS deluje intervencijska skupina, ki se odzove na vsak klic in se nato odloči za ukrepanje. Na MOP ugotavljajo, da je število klicev povezano s številom škod, število škodnih dogodkov, ki jih povzročijo medvedi, pa je povezana z obrodno v naravi.

ARSO od leta 2010 subvencionira postavitve električnih mrež na področju, kjer se škode po napadih zveri redno pojavljajo. ARSO je 2010 začel z izvajanjem projekta SloWolf, v okviru katerega se je začelo z razdeljevanjem mrež višine 1.60 m. V projektu so bili povabljeni kmetje, rejci, ki kmetujejo na področju pojavljanja volka. Če se želi volk v okolju ohraniti, pri tem pa ohraniti tudi rejce drobnice, je treba živino zavarovati z učinkovitimi barierami. Kljub ukrepom so se napadi ponavljali, zato so s pomočjo kamer poskušali ugotoviti vzroke za napade. Ugotovitve kažejo, da v mrežah ni bilo elektrike ali pa je bila napetost prešibka, zato zverem ni predstavljala strahu. Ko so bile mreže pod dovolj visoko napetostjo, se je škoda pri rejcih, ki so sodelovali v projektu, takoj zmanjšala za 95 %. Tudi zaradi tega ukrepa se je dinamika napadov volkov zmanjšala. Kljub temu, da se je populacija volkov v tem obdobju povečala, so se škode zaradi postavitve ograje zmanjšale.

Sodelujoči v razpravi so poudarili, da so mreže primerne za manjše, ravne površine oziroma za premečno ograjevanje. Postavitve mrež je namreč zahteven in precej drag ukrep, saj zahteva precej vzdrževalnega dela. Mreža mora namreč segati do tal, po drugi strani pa so ugotovili, da neprestano dotikanje trave, ki raste ob ali pod mrežo, povzroča preskakovanje isker, občasno pa tudi kratek stik, kar povzroči, da mreža ne deluje več. Zato mora kmet, ki mrežo uporablja, precej pogosto mrežo sneti, področje pod mrežo pokositi, ali pa jo prestaviti na drugo primerno območje. Poleg tega na območjih, kjer so pohodniške in planinske poti, take mreže niso zaželeno – tako ne s strani kmetov, ki jim pohodniki te mreže lahko (pomotoma) izklopijo ali uničijo, kot tudi ne s strani pohodnikov in turističnih delavcev, saj pomenijo precejšnjo gibalno oviro. Poleg tega mreže kazijo izgled krajine.

V razpravi so se sodelujoči tudi strinjali, da izplačevanje odškodnin ni prava rešitev. Odškodnine ne bodo nikoli povrnilo vseh stroškov, ki jih ima kmet z vzrejo ali pridelovanjem, saj nikoli ni priznan npr. čas, ki ga kmet živalim nakloni oziroma čas, ki ga porabi, ko išče ostanke ubitih živali, ne prizna se zmanjšanje proizvodnje in reprodukcije živali in podobno.

Veliko sodelujočih je imelo občutek, da se o upravljanju z zvermi in o sobivanju z njimi pogovarjajo institucije in ljudje, ki teh težav ne doživljajo vsakodnevno, ljudi, ki dejansko edini z zvermi sobivajo, pa nihče ne posluša in ne vpraša za mnenje. Izpostavili so, da je celotna Slovenija trenutno še obdelana krajina (z nekaterimi izjemami na Kočevskem) – ne gre za neokrnjeno naravo, kjer velja pravilo preživetja močnejšega. Krajina je obdelana tako v nižinah kot tudi visokogorju, kar Sloveniji daje veliko vrednost tudi v turističnem smislu. Z opuščanjem kmetovanja pa se to lahko kmalu spremeni.

Ustava zagotavlja lastninsko pravico nad zemljišči, Zakon o kmetijstvu pa opredeljuje pravico do kmetovanja. V praksi sta zaradi zveri in divjadi ti dve pravici znatno

omejeni. Potrebujemo takšne ukrepe, da divje živali ne bodo izpodrinile človeka. Kmetijstvo se zdaj umika divjim živalim. Polja se spreminjajo v travnike, travniki v gozd, škoda pa je povsod. Podatki, (ki so primerljivi z Evropo) kažejo, da je pri nas gostota poseljenosti z zvermi največja.

Kmetijske organizacije so pogosto žrtev napadov, da želijo postreliti vse zveri, kar ne drži. Želijo si le, da se število zveri omeji na vzdržno raven. Zveri namreč prinašajo koristi le določenemu številu ljudi, hrano pa potrebujemo vsi.

Izpostavljeno je bilo, da je število zveri treba vrniti na raven iz obdobja okoli 1990, vendar zanesljivih podatkov o številu divjih zveri za tista leta ni. Dejstvo je, da takrat večjih problemov s škodami ni bilo, je pa skrajni čas, da se število zveri, ki bodo omogočale biotsko raznovrstnost ter gospodarsko sprejemljivo kmetovanje, določi čim prej na podlagi zanesljivih podatkov ter primernih strategij.

* * *

Državni svet poziva Vlado Republike Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da proučijo in na podlagi prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - UPB1 in 95/09-odl. US in 21/13-ZFDO-F) podajo pojasnila oziroma predloge rešitev na naslednje

zaključke posveta:

1. Ob sodelovanju vseh deležnikov je treba določiti takšno številčnost zveri, ki bo omogočala vzdržno sobivanje na območjih pojavljanja ter še zagotavljala ohranjanje kmetijske dejavnosti.
2. Pripraviti je treba takšne Strategije upravljanja z velikimi zvermi, ki bodo podlaga za ukrepe, ki bodo omogočali kmetovanje tudi na območjih pojavljanja brez večjega vpliva zveri in brez večjih dodatnih stroškov.
3. Dolgoročno je treba določiti vzdržno številčnost in prostorsko razširjenost zveri ter pripraviti dolgoročne strateške dokumente kot podlago za upravljanje z velikimi zvermi.
4. Na podlagi predstavljenih podatkov Zavoda za Gozdove Slovenije se predlaga, da se začne z intenzivnejšimi posegi v populacijo medveda in volka z namenom preprečitve nadaljnega večanja in širjenja populacije oz. njenega bistvenega zmanjšanja.
5. Rejcem, ki živijo na območju pojavljanja zveri, je treba v celoti zagotoviti vso nadstandardno zaščito za ljudi, živali in drugo premoženje.

in dodaten sklep Komisije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano:

Zaradi pritožb zoper vsakoletne podzakonske akte, ki urejajo ukrep odvzema osebkov vrst rjavega medveda in volka iz narave, kar onemogoča njihov pravočasen odvzem iz narave, se predlaga, da se prouči možnost, da se omeji krog upravičenih pritožnikov na sodelujoče pri pripravi tega akta.

Alojz Kovšca
predsednik